

AET'NİN ORTAK ENERJİ POLİTİKASI

Yrd. Doç. Dr. M. Ali BİLGİNOĞLU*

ABSTRACT

In this study, efforts of obtaining common energy policy of European Economic Community was analyzed.

According to findings of this study, developments obtained in the area of energy in EEC after 1974 showed significant differences among the members of the Community.

Insufficient coordination of member countries in obtaining common energy policy, the different energy resource endowments that are owned by them, and the different energy pricing policies are the main reasons of these differences.

I — GİRİŞ

Avrupa Ekonomik Topluluğu, Federal Almanya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Lüksemburg ve Yunanistan'ın yer aldığı on üye ülkeden oluşmaktadır. Topluluğun 250 milyona ulaşan nüfusunun ortalama yaşam düzeyi dünyada en yüksek olanlar arasındadır. Bu durumun korunması veya yaşam koşullarındaki yeni olumlu gelişmeler için gerekli nicelik ve nitelikte uygun fiyatlı enerjinin sürekli olarak sağlanması gereklidir.

1960'lı yılların başında Avrupa ülkeleri soruna ortak bir enerji politikasıyla yaklaşmanın önemini bilincine varmışlar ve bu yönde çabalarını yoğunlaştırmışlardır. 1974 sonrasında ortaya çıkan dünya enerji bunalımı bu çabaların gerekliliğini bir kere daha vurgulamıştır.

Ortak bir enerji politikası oluşturulması yönünde ileri sürülen nedenlerin en önemlilerinden biri; böyle bir politikanın olmasının üye ülkeler arasındaki rekabet koşullarını olumsuz yönde etkilediği görüşüdür (1). Bu görüşe göre, Topluluk üyelerinin ulusal enerji politikaları önemli farklılıklar göstermektedir. Bu

(*) Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi.

(1) Ayrıntılı bilgi için bkz. Swann, Dennis., **The Economics of The Common Market**, Penguin Books, Third Edition, 1975, s. 151.

farklılıklar ulusal piyasalarda enerji fiyatını etkilemektedir. Enerjinin bazı malların üretim maliyetlerinde önemli bir paya sahip olması sonucu benzer ürün fiyatları her üye ülkede farklı olarak belirlenmektedir. Örneğin, çelik üretiminde, enerji direkt ve dolaylı olarak toplam üretim değerinin % 26'sını oluşturmaktadır (2). Böylece aynı ürünü daha ucuza üreten ülkeler uluslararası piyasada rekabet güçlerini arttırmış olmaktadır.

Bir ortak enerji politikası oluşturulması için ikinci neden; kömürün giderek diğer enerji kaynaklarının, özellikle petrolün rekabeti karşısında kalmasıdır. Kömür üretim bölgelerinde işsizlik artmakta, AET'nin ithal enerji kaynaklarına daha bağımlı hale gelmesiyle enerji arzının istikrarlı ve güvenilir olması sorunu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ithal enerji kaynaklarının uzun dönem fiyatlarındaki gelişmeler de önemli sorunlar yaratmaktadır.

Yine oluşturulacak ortak bir enerji politikasının çok uluslu petrol şirketleriyle veya enerji üreticisi ülkelerle olan görüşmelerde 250 milyon nüfuslu bir varlığın ekonomik ve siyasal gücünden yararlanmaya olanak sağlayacağı ümit edilmektedir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, kuruluşundan günümüze değin yukarıda sayılan nedenlerle bir «Topluluk Ortak Enerji Politikası» belirleme çabalarını sürdürmüş ve önemli aşamalar kaydetmiştir. Bu makalede amacımız, dünya enerji bunalımı öncesi ve sonrası ortak enerji politikası oluşturma çabalarını gözden geçirmek, bu yolda karşılaşılan sorunların neler olduğunu ve uygulamada ne ölçüde başarı sağlandığını ortaya koymaktadır.

II — ORTAK ENERJİ POLİTİKASI (1964 - 1973)

AET'de ortak bir enerji politikasına giden yolda ilk adım, 1964'de bir anlaşma protokolü ile atıldı. Bu protokol enerji arzının ucuz ve sürekli olarak sağlanması, farklı enerji kaynakları arasında uygun rekabet koşulları oluşturulması ve tüketicilere enerji kaynakları arasında seçim serbestisi tanınması konularını içeriyordu. Protokolda politika ayrıntılarına yer verilmemekle beraber kömür konusunda devlet destek ve yardımlarının koordineli bir sistem haline getirilmesinin hızla gerçekleştirilmesi isteniyor, kömürün diğer enerji kaynakları karşısındaki rekabet gücünün bu kaynakların fiyatlarını yükselterek değil, kömür satış fiyatları sübvansede edilerek arttırılması öngörülüyordu. Bu yol amaç için şüphesiz en ucuz yoldu (3). Ayrıca, İtalya ithal petrole olan ba-

(2) Swann, Dennis., a.g.e., s. 151.

(3) Swann, Dennis, a.g.c., s. 154.

ğimliliği nedeniyle pahalı petrol politikasına karşı çıkıyor, ürettiği sanayi mallarının rekabet gücünün azalacağını ileri sürüyordu (4).

Protokol, üye ülkelerdeki kömür madenleri için bir «Topluluk Devlet Destek ve Yardımları Sistemi» oluşturulmasını öngörüyor, ülkelerin tek tek yapacakları yardımların bir yüksek otorite tarafından koordine edilmesi gerektiğini vurguluyordu. Bu koordinasyon faaliyeti altında kömür madenlerinin yeni piyasa koşullarına uyum sağlayabilmesi için gerekli yardım miktarı, işsizliği önlemeye yardım etme, madenler arasındaki rekabet ilişkilerinin etkilenme derecesi ve diğer bazı kriterlere bakılarak birleştirilebilir. Üye ülkelerdeki maden işletmelerine yapılması düşünülen yardım ve destekler : a) Maden işletmelerinin sosyal güvenlik harcamalarına katkıda bulunmak b) Madenleri yeni piyasa koşullarına uydurabilmek için gerekli rasyonalizasyon harcamalarına katkıda bulunmak biçimlerinde yoğunlaşıyordu. Planlanan topluluk yardım sisteminin ise tek tek üye ülkelerce finanse edilmesi öngörülmedi.

1968 yılının Aralık ayında AET Komisyonu, Bakanlar Konseyi'ne bir rapor sundu. Ortak enerji politikası oluşturmak amacıyla yapılan araştırmalara hız veren bu ayrıntılı raporda ana amaçlar; tüketiciler için serbesti sağlanması, enerji kaynakları üreticileri arasında uygun rekabet koşullarının yaratılması ve enerji kaynakları arzının ucuz ve sürekli temin edilebilirliğinin sağlanmasıydı.

AET Komisyonu, probleme çözümün, enerji alanında Roma Andlaşması'nın araçlarının kullanılmasında yattığına inanıyor, enerji ürünleri ve hidro - karbon yakıtlar üzerindeki tüketim vergilerinin uyumlaştırılması ve enerji sektöründe gerçek bir ortak piyasanın teşekkülü isteniyordu. Komisyon, koordineli bir ithalat politikası uygulanmaksızın iç kömür üretiminde istikrar sağlanmasına olanak bulunmadığına inanıyor, bunun başarılabilmesi için ise ortak bir ticaret politikası gerektiğine işaret ediyordu. Raporunda ayrıca, kömür madenlerinin yardım gereksinimine edinilerek, üretimin etkin madenlerde yoğunlaştırılması gerektiği ileri sürülüyordu. Ayrıca, petrol, doğal gaz ve nükleer yakıtlar piyasalarında bazı girişimcilerin hakim bir pozisyonda oldukları dikkate alınarak enerji arzında rekabet sağlanması gerektiğine işaret ediyor ve enerji için piyasada oluşan fiyatların ilanı öneriliyordu.

(4) Swann, Dennis, a.g.e., s. 154.

1972 yılı Ocak ayında petrol fiyatlarında üretici ülkelerin baskısı sonucu gözlenen yükselme üzerine AET Konseyi üyelere iki talimat gönderdi (5). Bunlar :

a) Üye ülkeler, AET Komisyonu'nu petrol, doğal gaz ve elektrik yatırım planları konusunda haberdar edecekler,

b) Petrol ve doğal gaz ithalat programlarını bildireceklerdi. Bu iki talimat enerji alanında AET Komisyonu'nun hareket gücünde dikkate değer bir artış yaratmadı, ancak ortak bir enerji politikası oluşturulabilmesi için gerekli verileri sağlamaya yardımcı oldu.

Sonuç olarak, 1974'e kadar AET'nin temel enerji politikasını, enerji fiyatının serbestçe belirlendiği üye ülkelerle, enerji fiyatlarının denetim altında bulunduğu üye ülkeler arasında rekabet gücü farklılıklarının ortaya çıkması veya enerji fiyatının yüksek olarak belirlendiği piyasalara enerji kaynaklarının akması sonucu kontrolü piyasalarda arz yetersizliğinin çıkması durumlarında uygun tedbirler almak şeklinde özetleyebiliriz. Enerji politikasının ana özelliği, kömür arzının uygun fiyattan sağlanabilirliğini garanti etmek ve piyasalarda rekabetin olumsuz yönde etkilenmesi gibi sorunlara yol açmamak için maden işletmelerine sağlanan mali desteklerin uyumlaştırılması çabalarının gösterilmesi idi.

Bu dönemde gösterilen ortak bir enerji politikası oluşturma çabaları sonucunda sağlanan gelişmeler sınırlı olmuştur. Buna, üye ülkelerin tek tek kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmelerinin yanında Topluluk içinde imzalanan anlaşmaların hiç birinde ortak bir enerji politikası oluşturulması yönündeki görüşlere yeterli ölçüde yer verilmemesinin, enerji kaynakları ile ilgili sorumlulukların farklı enerji kaynakları için farklı kuruluşlara verilmesinin (atom enerjisi için EURATOM, kömür için ECSC) yarattığı organizasyon bozukluklarının, AET içindeki bölgesel problemlerin ve devlet monopollerinin varlığının neden olduğunu söyleyebiliriz.

III — ORTAK ENERJİ POLİTİKASI (1974 - 1982)

Dünya enerji krizi, enerji alanında bir ortak politika oluşturulması ihtiyacının çok ivedi ve hayati olduğunu gösterdi. Dünya enerji piyasasında enerji arzı boykot ve kısıtlamalarıyla birlikte gözlenen yüksek fiyat artışlarının AET'ye üye ülkelerde önemli ekonomik sorunlara yol açtığı, petrol üreticisi ülkelerle ikili ulusal

(5) Swann, Dennis., a.g.e., s 154

temasların etkili olmadığı, enerji tüketicisi ülkelerin dayanışma içinde hareket etmeleri gerektiği anlaşıldı. Dış enerji kaynaklarına bağımlılığın azaltılması için çaba göstermenin kaçınılmaz olduğu, bağımlılığın azaltılabilmesinin ise uzun dönemli ekonomik ve sosyal politikalar ile uyumlu bir ortak enerji politikasına gereksinim gösterdiği görüşü yaygınlık kazandı. Bu görüşe göre, oluşturulacak ortak enerji politikası değişmelere uyum sağlayabilecek kadar esnek olmalıydı.

1974 sonrası Topluluk enerji stratejisi ,ortak pazara üye ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişmeyi tehlikeye düşürmeksizin, enerji kaynaklarının arzının farklılaştırılması ve enerjinin daha rasyonel kullanımı yolu ile petrole bağımlılığın azaltılmasını hedef alıyordu.

AET Komisyonu 1973'ün ikinci yarısındaki olayların ardından hazırladığı «Topluluk Enerji Politikasında Yeni Bir Stratejiye Doğru» başlıklı bildiriye Mayıs 1974'de AET Konseyi'ne sundu. Bildiride, Topluluğun kısa, orta ve uzun dönemde enerji sağlamasının başlıca güncel sorunlardan birini oluşturduğu, uygun ve dengeli fiyat koşullarında yeterli miktarda enerji sağlanması gerektiği vurgulanıyordu.

Bildiride Topluluk faaliyeti için 5 temel öncelik tespit edilmişti (6). Bunlar :

1. Hem petrole alternatif kaynakların hem de genel olarak enerjinin daha rasyonel kullanımı için uygun bir yatırım düzeyi sağlanmalıdır,
2. Enerji kaynaklarını fiyatlama ve vergilemede ortak bir yaklaşım geliştirilmelidir.
3. Enerji piyasasında istikrarsızlıktan kaçınmak için ortak dayanışma önlemleri geliştirilmelidir,
4. Araştırma, geliştirme ve teknolojik tanıtım alanlarında ortak politikalar oluşturulmalıdır,
5. Topluluk dışından enerji kaynağı temininde ortak yaklaşımlar geliştirilmelidir.

AET Konseyi, bu 5 temel öncelik ışığında Topluluk tarafından alınan önlemlerin koordineli bir biçimde uygulanabilmesi için AET Komisyonu'na enerji krizinin tüm boyutlarının gözden geçirilmesi ve alınabilecek önlemlerle ilgili öneriler içeren bir raporu her 6 ayda bir sunma görevini verdi. Ayrıca, bir enerji komitesi oluştur-

(6) Economic and Social Committee, **Opinion of The Economic and Social Committee on The Development of an Energy Strategy For The Community**, May, 1982, s. 8.

du (7). Bu komite, üye ülkelerin ve AET Komisyonu'nun temsilcilerinden oluşuyordu ve enerji piyasasındaki gelişmeleri izlemede Komisyon'a yardımcı olma işlevi görecekti.

AET Komisyonu'nun önerdiği ve 17 Aralık 1974'de kabul edilen hedeflerde amaç, 1973'de toplam enerji arz miktarı içinde % 61'e ulaşan ithal enerji oranını % 50'ye düşürerek dış enerji kaynaklarına bağımlılığı azaltmaktı. Böylece enerji arzının güvenliği arttırılmış olacak ithal edilen enerji fiyatlarındaki artışın üye ülke ekonomilerine yüklediği yük azaltılmış olacaktı.

1974 sonrasında AET'nin izlediği enerji politikası uygulamalarını iki ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar :

A) Enerji Tasarrufu ve Alternatif Enerji Kaynakları Geliştirme İle İlgili Topluluk Politikası

Enerji tasarrufu ile ilgili Topluluk faaliyet programı 2 alt programdan oluşuyordu;

- a) Rasyonel enerji kullanım programı,
- b) Enerji araştırma ve geliştirme programı.

1974 yılı sonunda AET Konseyi tarafından uygulamaya konan bu program daha rasyonel enerji kullanımı ile ilgili hedeflere ulaşmak için şu önlemlerin alınmasını öneriyordu (8) :

1. Enerji tasarrufunun önemi halk yığınlarına aşılmalıdır,
2. Enerji tasarrufunu daha cazip kılan kanuni, idari ve mali düzenlemeler getirilmelidir,
3. Enerji tasarruf edici yeni teknikleri içeren tanıtıcı projelerin finansmanı sağlanmalıdır.

Topluluk, programda önerilen tedbirlerin alınabilmesi için üye ülkelere destek sağlamak amacı ile I. Dört Yıllık Program (1975 - 1979) için 59 milyon avrupa hesap birimi (EUA) ve II. Dört Yıllık Program (1979 - 1983) için 105 milyon hesap birimi (EUA) tutarında fon tahsisinde de bulundu (9).

AET üyesi ülkeler Avrupa Komisyonu'nun enerji tasarrufu ve alternatif enerji kaynakları geliştirilmesi ile ilgili önerilerini ortak hedefler belirleyerek yürürlüğe koydular. Ayrıca 1978 ve 1979 yıllarında Komisyon'un iki yeni direktifini uygulamaya soktular. Bunlar :

- (7) Commission of The European Communities, **Community Energy Policy**, 1976, s. 15.
- (8) Commission of The European Communities, **Energy Research and Development Programme (1979 - 1983)**, 1978, s. 1.
- (9) European File, **New Energy Sources For The Community**, January, 1980, s. 3.

1. Isınma araçlarının performansı ve ev araçlarının enerji tüketimleri ile ilgili bilgi vermek,

2. Ulusal laboratuvar çalışmalarını koordine eden bir araştırma programını yürürlüğe koymaktı.

Avrupa Komisyonu, 1979 yılından itibaren enerji alanında yeni hedefler belirledi ve bu hedeflere ulaşmak için yeni öneriler ortaya koydu. Komisyon, AET'de her yıl için % 1'lik ek bir enerji tasarrufunda bulunulmasını amaçlıyordu. Bunu sağlamak için ekonomik büyüme oranındaki % 1'lik artış enerji tüketimindeki % 0.8 lik bir artışla gerçekleştirilebilmeliydi (10).

AET Komisyonu bu amaçla genel programla belirledi. Programlar, her bir üye ülkeyi ulusal özelliklerine uygun öncelikler seçmekte serbest bırakıyordu. Programların ana noktaları şöyle sıralanabilir;

a) Kıtlığı ve uzun dönem maliyetleri dikkate alan gerçekçi bir enerji fiyatlandırma ve vergileme politikası belirlemek,

b) Yeni binalar ve ısıtma sistemleri için performans standartları geliştirmek,

c) Enerji tasarrufuna yönelik, tanıtıcı endüstriyel yatırım projelerini teşvik edici mali yardımlar sağlamak, küçük ve orta ölçekli firmalar için danışmanlık hizmetlerini geliştirmek,

d) Eğitim programları düzenleyerek, enerji fiyatları, enerji tüketim araçlarının enerji tüketimleri ve muhtemel tasarruf olanakları konusunda bilgi vermektir.

Komisyon tarafından yürürlüğe konan programlar yukarıda saydıklarımıza ek olarak, Topluluğun değişik bölgelerindeki teknik yeniliklerin incelenmesini, bulguların konferans ve yayınlar yoluyla duyurulmasını da amaçlıyordu. Bu amaçla bir Avrupa Teknolojik Data Bankası kurulması ve elde edilen tüm bilgilerin bir araya getirilmesi olanağı araştırılıyordu.

1981 yılında enerji sektöründe araştırma ve geliştirme projeleri için sağlanan topluluk fonları toplam olarak 334 milyon EUA'ya ulaşmıştır. Topluluğun sağladığı bu finansman kaynağı, Avrupa'da enerji araştırmaları için ayrılan kamu fonlarının yaklaşık % 10'una eşittir (11).

Bu çabalar sonucunda, Topluluğun petrol ithalatına bağımlılığında bir azalma olmasına ek olarak, üretim maliyetlerinde dü-

(10) European File, Economic Growth and Energy Conservation, April, 1979, s. 6.

(11) Avrupa Ekonomik Topluluğu Dergisi, «Topluluğun Enerji Stratejisi», Ekim, 1982, s. 18.

şüş olması ve hem üretici hem de tüketicilerin bu durumdan yararlanmaları bekleniyordu.

B) Topluluk Enerji Fiyat Politikası

Enerji kaynaklarının fiyatlandırılması konusundaki Topluluk ilkeleri 1974 - 1979 döneminde bir dizi AET Konseyi kararı ile belirlenmiş ve giderek genişletilmiştir. Konsey, bu kararları ham petrol ve petrol ürünleri piyasalarındaki fiyat değişmelerini izleme görevini verdiği AET Komisyonu verilerine dayanarak alıyordu.

Enerji fiyatlandırılması ile ilgili ortak topluluk yaklaşımı, tüketici fiyatlarının hem ulusal hem de Topluluk düzeyinde maliyetleri ve piyasa koşullarını yansıtması ilkesine dayanıyordu. Fakat, enerji arz ve talebinde yapısal bir değişmeyi sağlamak için gerekli bir politika aracı olarak gerçekçi bir enerji fiyatlandırması ancak 1979 ikinci dünya petrol krizinden sonra gözlenmeye başladı (12). Bu yöndeki gelişmeler ise Avrupa Konseyi'nin 27 Ekim 1981 ve 4 Aralık 1981'de Topluluk enerji fiyatlandırması konusunda yaptığı toplantılar sonrasında önemli ölçüde hız kazandı.

Gerçekçi fiyatlandırmadan kastedilen, tüketiciye enerjinin uzun dönem üretim maliyetini yansıtan bir fiyatlandırma değildir. Topluluk politikasının amacı, üye ülkeler arasında enerji nakil ve dağıtım maliyet farklılıkları ile elektrik üretimindeki verimlilik ve yatırım düzeyi farklılıkları fiyatlara yansırken hem üretici hem de tüketicilerin rasyonel kararlar verebilmelerini sağlamak ve enerji yatırım politikaları için uygun ekonomik ortamı oluşturabilmektir (13). Enerji arzının sürekliliği ve güvenliğinin sağlanması için gerçekçi enerji fiyatlarının enerji sektöründe yatırımları teşvik edici, yeni alternatif enerji kaynaklarını geliştirici bir düzeye gelmesi lazımdır.

AET Konseyi, Topluluk piyasasında enerji fiyatlarındaki aşırı farklılıklara yol açan farklı vergileme oranları, sübvansiyonlar vb. uygulama farklılıklarının giderilmesinde görüş birliği içerisindedir. Enerji üretici ve tüketicilerine mali destek biçimindeki devlet müdahaleleri, Topluluk ortak enerji hedefleri ve ortak pazar kuralları ile uyum içinde olmalıdır. Bu görüş, tüketici fiyatlarının Topluluk genelinde aynı olması anlamına gelmemektedir. Her üye ülkenin enerji fiyatlandırma politikası, toplam enerji üretimine, toplam enerji tüketimine, ulusal ekonomide her bir enerji kaynağı-

(12) Commission of European Communities, «Energy Pricing, Developments in Community Policy, 1981 - 1982», October, 1982, s. 3.

(13) Commission of European Communities, a.g.e., s. 4.

nın tüketimdeki payına ve bir ölçüde Topluluğun enerji politikası hedeflerine bağlı olarak değişebilecektir. AET Komisyonu, «Enerji Fiyatlandırma Politikası ve Açıklık» başlıklı belgede gerçekçi fiyatlandırma ilkelerinden bir dizi sapma durumu ortaya koymuştur (14). Örneğin, büyük ölçekli tüketicilere uygun fiyatlarla uzun dönemli bağlantılar yapma olanağı tanımlanabilir. Bu sapma durumları dışında, Topluluk, üye ülkelerin enerji fiyatlandırma ve vergilendirme politikaları arasında bütünlük sağlamak ve gerçek bir enerji ortak pazarı oluşturmak amacındadır.

IV — TOPLULUK ENERJİ ARZ VE TALEBİNDE GÖZLENEN YAPISAL DEĞİŞİMLER (1974 - 1981)

AT'nun enerji arz ve talebinde 1974 sonrasında önemli yapısal değişimler gözlenmiştir. Son iki yılda (1980 ve 1981) ise bu değişimin hız kazandığı görülmektedir.

Topluluk'ta toplam birincil enerji tüketimi, 1980'de % 4.2 ve 1981'de % 3.9 düşerken, Topluluk içi petrol tüketimi, 1980'de % 8.0 ve 1981'de % 8.9 azalmıştır. Petrolün toplam birincil enerji tüketimindeki payı, 1973'de % 62.0 den 1979'da % 56.0 ya ve 1981'de % 51'e düşmüştür (15).

Bu gelişmede, alınan enerji tasarruf önlemlerinin, petrol yerine alternatif enerji kaynakları kullanımındaki artışın ve tüm dünya ülkelerini saran ekonomik gerilemenin rolü vardır.

Topluluğun dış enerji kaynaklarına bağımlılık oranı, 1973'te % 64.0 iken Topluluk içi doğal gaz üretimindeki sürekli düşüşe ve doğal gaz ithalatında gözlenen artışa rağmen, 1981'de % 50.0 nin altına düşmüştür (16).

Enerji politikası uygulama sonuçlarına ülke bazında bakacak olursak şu gelişmeleri gözlemliyoruz :

Almanya'da, enerji politikası önlemleri sonucu, toplam enerji üretimi, 1975'te 117.5 MTOE (17), iken 1980'de % 3.3'lük bir artışla 121.4 MTOE'e, toplam enerji tüketimi, 1975'de 240.0 MTOE'den 1980'de % 12.5'lik bir artışla 270.1 MTOE'ne yükselmiştir. Enerji kaynakları kullanımı açısından baktığımızda ise, toplam

(14) European Communities, **European Parliament Working Documents (1982 - 1983)**, October, 1982, s. 34.

(15) Commission of The European Communities, **Review of Member States, Energy Policy Programmes and Progress Towards 1990 Objectives**, June, 1982, s. 3.

(16) Commission of The European Communities, a.g.e., s. 4.

(17) Milyon ton petrol eşdeğeri

enerji tüketiminde 1975 de % 52.3 lük paya sahip olan petrolün bu payının, 1980'de % 47.7'ye düştüğünü görüyoruz. Aynı dönemde nükleer enerjinin payı, % 2.2 den % 4.1 e yükselmiştir.

İngiltere'de, toplam birincil enerji üretimi, 1975'de 116.2 MTOE'den 1980'de % 68.7'lik bir artışla 196.1 MTOE'e yükselmiştir. Enerji üretimindeki bu yüksek oranlı artış, Kuzey Denizi'nde bulunan petrol yataklarından kaynaklanmıştır. Bulunan yeni petrol yatakları ile petrolün toplam enerji üretimindeki payı, 1975'de % 1.5'ten 1980'de % 40.6'ya yükselmiştir. Aynı dönemde kömür ve doğal gaz üretim paylarında önemli düşüşler gözlenmektedir. Kömürün payı, % 63.9'dan % 38.1'e, doğal gazın payı % 26.4'den % 15.8'e düşmüştür. Toplam enerji tüketimi, bahsedilen dönemde % 1.0 artarken, enerji kaynaklarının toplam enerji tüketimindeki paylarında dikkate değer bir değişme olmamıştır.

Daha çarpıcı bir gelişmeyi Fransa ve Danimarka için gözlemekteyiz. Fransa'da toplam enerji tüketimi, 1975 te 158.0 MTOE iken 1980 de % 16.8 lik bir artışla 184.6 MTOE e yükselmiştir. Aynı dönemde toplam enerji üretimi, 1975 de 33.8 MTOE den 1980 de % 29.0 luk bir artışla 43.9 MTOE ne yükselmiştir.

Enerji tüketimine kaynak bazında bakacak olursak; Fransa'da 1975'de kömür toplam enerji tüketimi içinde % 16.0, petrol % 67.2 ve doğal gaz % 9.0 paya sahipken, 1980'de bu paylar sırasıyla % 30.6, %47.7 ve % 16.5 olarak gerçekleşmiştir. Kömürün toplam enerji tüketimindeki payının, 5 yılda 2 kat arttığı görülmektedir.

Danimarka'da toplam enerji tüketimi, 1975'de 17.5 MTOE'ne yükselmiştir. Bu % 9.0 luk bir artışı göstermektedir. Aynı dönemde toplam enerji üretimi, 0.2 MTOE'den 0.8 MTOE'ne yükselmiştir. Bu % 50.0 lik bir artışı temsil etmektedir.

Enerji tüketimini kaynak bazında incelediğimiz zaman; Danimarka'da 1975'de kömürün % 12.1, ham petrolün % 87.5 paya sahip olduğunu, 1980'de ise bu payların sırasıyla % 30.6 ve % 69.2 olarak gerçekleştiğini görüyoruz. Bu durum, ham petrolün toplam enerji tüketimindeki payında önemli bir düşüşe işaret etmektedir (18).

Aynı dönemde diğer üye ülkelerin enerji verileri incelendiğinde enerji arz ve talebinde dikkate değer bir yapısal değişimin sağlanamadığı gözlenmektedir. Bu durum, Topluluk ülkelerinin, farklı enerji kaynak donanımlarına sahip olmalarından ve farklı enerji politika araçları bileşimlerini farklı başarı oranlarıyla uygulamaya koymuş olmalarından kaynaklanmıştır.

(18) Ülkelere ait enerji rakamları için Statistical Yearbook for Energy (1979) ve EUROSTAT 1981 verilerinden yararlanılmıştır.

V — SONUÇ :

1974 sonrasında yürürlüğe konan ve başarıyla yürütülen enerji programları ile Topluluk ekonomisinin dış enerji kaynaklarına bağımlılığının azaltılmış olmasına ve enerji güvenliğinin artırılmasına rağmen enerji arz ve talebindeki yapısal değişme ile ilgili olarak, uluslararası petrol piyasasındaki gelişmelerin ve daha düşük oranlı ekonomik büyümenin etkisi hakkında önemli belirsizlikler mevcuttur. Bu belirsizlikler hem talep hem de arz yönünden etkili olmaktadır. 16 Mart 1982 tarihindeki Konsey toplantısında reel petrol fiyatlarındaki düşüşün sürekli olması halinde enerji kullanım etkinliğini artırıcı, yeni enerji kaynakları geliştirici yatırımların kârlılığı ile ilgili olarak yatırımcılar arasında belirsizlik yaratılmasının yapısal değişme sürecini yavaşlatabileceği vurgulanmıştır.

Üye ülkelerde başarılı enerji programları yürütülmekteyse de Topluluk enerji politikası hala belirsizdir. Dünya enerji piyasasındaki gelişmelerden kaynaklanan sorunlara ulusal düzeyde çözüm arama isteği çok kuvvetlidir. Bu durum, Topluluğun pazarlık gücünü artırıcı ortak politikalar oluşturma olanağını azaltmakta ve bu yöndeki gelişmelerin çok yavaş ilerlemesine yol açmaktadır. Enerji sektörüne yapılan devlet yardımları hala ortak piyasa hedefleriyle uyumsuzdur. Üye ülkelerde vergi bağışlıkları oldukça geniş alanlar kapsamaya devam etmektedir. Enerji sektöründeki gelişmelerin ülkeler bazında incelenebilmesi için Komisyon'un düzenli ve uygun verilere olan gereksinimi tamamen karşılanamamıştır.

Bu saydığımız sorunlara rağmen enerjinin Topluluk ekonomisindeki öneminin farkına varılması, gelecekte bir Topluluk Ortak Enerji Politikası oluşturulması yönünde önemli gelişmelerin sağlanmasını kolaylaştıracaktır.

K A Y N A K L A R

- (1) Avrupa Ekonomik Topluluğu Dergisi, «Topluluğun Enerji Stratejisi», Ekim, 1982, s. 15-20.
- (2) EEC, *Community Energy Policy*, Commission of The European Communities, 1976.
- (3) EEC, *Second Report on The Achievement of Community Energy Policy Objectives For 1985*, Commission of The European Communities, July, 1977.
- (4) EEC, *Energy Research and Development Programme (1979-1983)*, Commission of the European Communities, August, 1978.

- (5) EEC, **Opinion of The Economic and Social Committee on The Communications From The Commission to The Council on The Development of a Energy Strategy For The Community**, Commission of The European Communities, May, 1982.
- (6) EEC, **Evaluation of The Community Demonstration Programmes in The Energy Sector**, Commission of The European Communities, June, 1982.
- (7) EEC, **Proposal For A Council Regulation on The Payment of Financial Incentives in Support of Categories of Investment in The Rational Use of Energy**, Commission of European Communities, September, 1982.
- (8) EEC, **Public Opinion in The European Community : Energy**, Commission of European Communities, October, 1982.
- (9) EEC, **Review of Member States' Energy Policy Programmes and Progress Towards 1990 Objectives**, Commission of European Communities, June, 1982.
- (10) EEC, **The Energy Situation in The Community, Situation 1981, Outlook 1982**, Commission of European Communities, 1982.
- (11) EEC, **Energy Pricing and Developments in Community Policy (1981 - 1982)**, Commission of The European Communities, October, 1982.
- (12) EEC, **European Parliament Working Documents (1982 - 1983)**, October, 1982.
- (13) European File, **Towards a European Energy Policy**, April, 1979.
- (14) European File, **Economic Growth and Energy Conservation**, September, 1979.
- (15) European File, **New Energy Sources For The Community**, January, 1980.
- (16) European File, **The European Community's Energy Strategy**, April, 1982.
- (17) European File, **Community Demonstration Programmes in Energy Saving and Alternative Energy Sources**, January, 1983.
- (18) European News Agency, **EEC Energy Policy and Economy in The Context of The World Energy Crisis**, February, 1975.
- (19) Hodges, Michael, (Ed.), **European Integration**, Penguin Books, 1972.
- (20) Swann, Dennis., **The Economics of The Common Market, Third Edition**, Penguin Books, 1975.